

Wstęp

Resocjalizacja sprawców przestępstw nie należy do łatwych oddziaływań wychowawczych i wymaga złożonych interwencji korekcyjnych. Pracując z osobami naruszającymi normy społeczne, nie wystarczy odwołać się do własnego doświadczenia życiowego czy intuicji. Specyfika oddziaływania resocjalizacyjnego jest zbliżona do postępowania medycznego. Stąd też jej opanowanie, podobnie jak medycyny, jest niezbędne do udzielania ludziom profesjonalnej pomocy. Wyobraźmy sobie leczenie choroby bez poznania teoretycznej koncepcji jej powstania, dostosowania odpowiednich form leczenia, stosownego czasu trwania i ich intensywności. Podobny charakter mają oddziaływania resocjalizacyjne, które powinny cechować się spójnością teoretyczną oraz stosownym doбором interwencji korekcyjnych dopasowanych do potrzeb podopiecznego.

Dlatego też prezentowana publikacja odwołuje się do teoretycznych oraz praktycznych aspektów resocjalizacji. Opisane zostały interesujące modele i formy pracy korekcyjnej, które pozwalają rozwiązywać różne problemy osób naruszających normy społeczne. Zatem obok systemowego ujęcia procesu resocjalizacji ukazano właściwości sprzyjające resocjalizacji, leżące zarówno po stronie osoby sprawcy, jak i społeczeństwa. W realnym świecie ani czynniki indywidualne, ani środowiskowe nie występują w izolacji od siebie. Obie grupy czynników składają się na funkcjonowanie człowieka – i prospołeczne, i antyspołeczne. Publikacja ta wskazuje na konieczność integracji całego systemu, w jakim pozostaje osoba przestępca, aby jego zmiana była możliwa. W trakcie procesu resocjalizacji skazanego personel korekcyjny jest zaangażowany w środowisko podopiecznego. Często otoczenie sprawcy przestępstwa wymaga specjalistycznego wsparcia z powodu trudności, jakie następuje w jego funkcjonowaniu osoba naruszająca normy społeczne. Natomiast

w odmiennych okolicznościach to osoba poddana resocjalizacji potrzebuje pomocy, aby prawidłowo zachowywać się w swoim środowisku¹.

W publikacji wyodrębnione zostały dwie części. Pierwsza z nich, zatytułowana „Sprawcy przestępstw. Modele i formy oddziaływań resocjalizacyjnych”, uwzględnia zagadnienia odnoszące się do resocjalizacji przede wszystkim osób dorosłych.

Głównym tematem poruszonym w tej części jest skuteczność readaptacji społecznej oraz prezentacja dobrych praktyk korekcyjnych w kraju i za granicą.

Autorzy poszczególnych rozdziałów starają się odpowiedzieć w różnych kontekstach na pytanie, w jaki sposób wdrażać skazanych do przestrzegania ładu aksjologicznego społeczeństwa.

Omówione zostały takie zagadnienia jak znaczenie aktywności fizycznej w zapobieganiu depresji u skazanych na karę pozbawienia wolności, sytuacja więźniów zdeklasowanych i odseparowanych od ogólnej populacji więźniów, prognozowanie powrotu do przestępczości czy hierarchia wartości kobiet skazanych za zabójstwo. Wskazano również na znaczenie wykształcenia z punktu widzenia inkluzji społecznej osób opuszczających zakłady karne oraz potrzebę dostosowania oferty edukacyjnej do aktualnych realiów społeczno-ekonomicznych. Wszak rozwiązanie tych problemów jest podstawową sprawą dla społeczeństwa.

Druga część, zatytułowana „Resocjalizacja osób niedostosowanych i wykluczonych społecznie”, porusza kwestie przydatne w pracy wychowawczej z dziećmi i młodzieżą niedostosowaną społecznie oraz opisuje sytuację osób pozostających pod wpływem czynników ryzyka w związku z uzależnieniem bądź bezdomnością.

W tej części publikacji autorzy poszczególnych rozdziałów uwzględniają wiele czynników związanych z rzeczywistością społeczną, w której przebiega proces resocjalizacji. Wskazano na możliwości wykorzystania konfliktu motywacyjnego w procesie resocjalizacji. Opiszono specyfikę postępowania z wychowankami młodzieżowych ośrodków opiekuńczo-wychowawczych oraz znaczenie ich doświadczeń zaburzonych relacji z rodzicami dla procesu resocjalizacji.

Zasugerowano wprowadzenie w placówkach resocjalizacyjnych zintegrowanych i przemyślanych działań wychowawczych od dnia przyjęcia wychowanka do placówki, których celem będzie uzyskiwanie samodzielności i odpowiedzialności za własne zachowanie.

¹ N. Timms, *Recording in Social Work*, Routledge & Kegan Paul, 1972.

W pozostałych rozdziałach przedstawiono szczególną sytuację kobiet bezdomnych i ich dzieci. Zwrócono uwagę na tzw. miękkie umiejętności wychowawcze, które są niezbędne do budowania i wzmacniania relacji między wychowawcą a wychowankiem, co w istotnym stopniu warunkuje pomyślność realizowanych interwencji korekcyjnych.

Podejmowane badania z zakresu resocjalizacji zmieniają naszą wiedzę o zachowaniach człowieka i sprzyjają projektowaniu kolejnych oddziaływań korekcyjnych. Nawet jeśli niektóre wyniki badań są kwestionowane, to ich skutki stymulują dalszy rozwój tej dyscypliny. Na te wyniki powołują się autorzy nowych publikacji, dyskutują o nich środowiska zainteresowane tematyką patologii społecznej, stanowią istotne części podręczników i zajmują ważne miejsca w świadomości praktyków. Dzięki pomysłowym i umiejętnie przeprowadzonym pracom badawczym nasza wiedza oraz zrozumienie zachowania człowieka poszerza się i doskonali.

Obie części książki są próbą zbudowania pomostu pomiędzy teorią i praktyką resocjalizacyjną, zakładają także wskazanie nowych kierunków badawczych i metodycznych. Skierowane są one do badaczy tych zagadnień oraz pracowników instytucji, podejmujących działania na rzecz osób naruszających normy społeczne i ich rodzin.

Wobec pedagogiki resocjalizacyjnej formułuje się oczekiwania społeczne, dotyczące poszukiwania skutecznych form pracy z osobami o zaburzonej socjalizacji. Dyskusja nad tym, co przynosi pozytywne efekty resocjalizacyjne, jest nieustannie aktualna. Ponadto dynamiczne zmiany w otaczającej rzeczywistości społecznej powodują konieczność zmiany standardów oddziaływań resocjalizacyjnych. Zdaję sobie sprawę, że opisanie wszystkich mechanizmów oraz wzajemnej interakcji czynników determinujących skuteczność oddziaływań resocjalizacyjnych jest mało realne, ponieważ rzeczywistość społeczna jest na tyle złożona, że do jej wyjaśnienia konieczne jest ciągle opracowywanie i aktualizowanie nowych modeli i strategii postępowania resocjalizacyjnego. Im jednak więcej wiemy o tym, jak postępować ze sprawcami przestępstw, tym bardziej prawdopodobne jest to, że przyczynimy się do poprawy ich funkcjonowania i zwiększymy bezpieczeństwo społeczne. Zachęcam zatem do poszukiwania nowych modeli i strategii resocjalizacyjnych, wiodących do eliminowania zachowań przestępczych.

Robert Opora